

ที่มาของ “อำนาจ” (The origin of "power")

วรวิทย์ จำลองนาค¹

Worrawoot Jumlongnark²

ในวงการวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ มักมีการเรียนรู้เกี่ยวกับ อำนาจ การใช้อำนาจและแหล่งที่มาของอำนาจที่หลากหลาย เป็นต้นว่า อำนาจ คือ การที่คนหนึ่งๆ สามารถทำให้คนอื่นหนึ่งทำตามในสิ่งที่ตัวเองต้องการได้ ถึงแม้คนนั้นจะไม่เต็มใจก็ตาม (Dahl, 1957) ถือว่าคนนั้นเป็นผู้มีอำนาจ ดังนั้นคำว่า “อำนาจ” นั้น อาจจะหมายถึง การบังคับ การควบคุม การกำหนดการดำเนินการของบุคคลอื่นได้ นี่ คือ นิยามของ อำนาจ และ การใช้อำนาจ แต่สิ่งที่มีการพิจารณากันค่อนข้างน้อยก็คือ ที่มาของอำนาจว่ามาจากไหน อะไรเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างให้คนๆ หนึ่ง หรือ องค์กรหนึ่ง มีอำนาจได้นั้นมีที่มาอย่างไรบ้าง ในประเด็นนี้ ผู้เขียนขอเสนอแหล่งที่มาของอำนาจจากแนวคิดของนักรัฐศาสตร์ดังต่อไปนี้

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์หลายคนได้นำเสนอทฤษฎีและแหล่งที่มาของอำนาจในงานเขียนของพวกเขาอย่างหลากหลาย ตัวอย่างแนวคิดที่สำคัญ เช่น

Max Weber เป็นนักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ชาวเยอรมันที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษาเรื่องอำนาจ เขาเสนอแหล่งที่มาของอำนาจในหนังสือ “Economy and Society” (1978) โดยแบ่งอำนาจออกเป็นสามประเภทหลัก ได้แก่

1) อำนาจแบบดั้งเดิม (Traditional Authority) อำนาจที่เกิดจากการเคารพและยอมรับในขนบธรรมเนียมและประเพณี ตัวอย่างเช่น กษัตริย์หรือหัวหน้าเผ่า

2) อำนาจบารมี (Charismatic Authority) อำนาจที่เกิดจากความสามารถในการดึงดูดและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้อื่น บุคคลที่มีเสน่ห์และความสามารถพิเศษ ตัวอย่างเช่น ผู้นำทางศาสนาหรือผู้นำทางการเมืองที่มีบารมี

3) อำนาจแบบราชการ (Legal-Rational Authority) อำนาจที่เกิดจากการยอมรับในกฎเกณฑ์และกฎหมายที่เป็นทางการ ตัวอย่างเช่น ข้าราชการและผู้บริหารในองค์กรต่างๆ

Robert Dahl นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันที่มีผลงานสำคัญเกี่ยวกับทฤษฎีประชาธิปไตยและอำนาจ ในหนังสือ “Who Governs?” (1961) Dahl วิเคราะห์โครงสร้างอำนาจในเมือง New Haven และนำเสนอแนวคิดที่ว่าอำนาจเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม โดยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นแหล่งที่มาของอำนาจ

Michael Foucault เป็นนักปรัชญาและนักทฤษฎีสังคมชาวฝรั่งเศสที่มีผลงานมากมายเกี่ยวกับอำนาจ เขาเสนอว่าอำนาจไม่ได้มาจากแหล่งเดียว แต่แทรกซึมอยู่ในทุกมิติของสังคมและวัฒนธรรม งานเขียนที่สำคัญเกี่ยวกับอำนาจของเขา

¹ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² College of Politics and Governance, Mahasarakham University

รวมถึง “Discipline and Punish” (1977) และ “The History of Sexuality” (1978) โดย Foucault เน้นที่การศึกษาวិธีการที่อำนาจถูกสร้างและควบคุมผ่านกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม

การทำความเข้าใจแหล่งที่มาของอำนาจจากนักวิชาการเหล่านี้ช่วยให้เราเห็นภาพที่หลากหลายและซับซ้อนของอำนาจในสังคมและการเมือง ทำให้สามารถวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น นอกจากนี้แหล่งที่มาของอำนาจที่กล่าวมาแล้ว นักรัฐศาสตร์และนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแหล่งที่มาของอำนาจเพิ่มเติมที่ควรพิจารณา ดังนี้

1. อำนาจเชิงบรรทัดฐาน (Normative Power)

ในหนังสือ “Power in Global Governance” โดย Michael Barnett และ Raymond Duvall (2005) ได้เสนอว่าอำนาจเกิดจากความสามารถในการกำหนดและปรับเปลี่ยนบรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคม อำนาจเชิงบรรทัดฐานมักจะเกี่ยวข้องกับอิทธิพลทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ เช่น การที่องค์กรระหว่างประเทศหรือผู้นำทางศาสนามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติและความเชื่อของคนในสังคม

2. อำนาจทางการเมือง (Political Power)

อำนาจที่เกิดจากความสามารถในการควบคุมและกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านระบบการเมือง การมีตำแหน่งในรัฐบาลหรือการเป็นสมาชิกขององค์กรทางการเมืองทำให้อำนาจในการกำหนดทิศทางของนโยบายและการบริหารประเทศ เสนอโดย Robert A. Dahl (1957) ในหนังสือชื่อว่า “The Concept of Political Power”

3. อำนาจทางการสื่อสาร (Communication Power)

อำนาจที่เกิดจากความสามารถในการควบคุมและกระจายข้อมูลและข่าวสาร การควบคุมสื่อมวลชนและแพลตฟอร์มการสื่อสารต่างๆ ทำให้อำนาจหรือองค์กรสามารถกำหนดทิศทางของการรับรู้และความคิดเห็นของสาธารณชน ซึ่งเสนอโดย Manuel Castells (2009) ในหนังสือชื่อว่า “Communication Power”

4. อำนาจทางจิตวิทยา (Psychological Power)

อำนาจที่เกิดจากความสามารถในการโน้มน้าวและชักจูงจิตใจของคน การใช้เทคนิคทางจิตวิทยาเพื่อเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของบุคคล เสนอโดย Robert B. Cialdini (2006) ในหนังสือชื่อว่า “Influence: The Psychology of Persuasion”

การทำความเข้าใจแหล่งที่มาของอำนาจในมุมมองที่หลากหลายนี้ช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์และประเมินอำนาจในบริบทที่ซับซ้อนได้ดีขึ้น สำหรับผู้เขียนแล้วจะพิจารณาแหล่งที่มาของอำนาจที่เกิดขึ้นจริง และเป็นศิลปะของการใช้อำนาจในชีวิตประจำวัน ผู้เขียนจึงนำเสนอประเภทของที่มาของแหล่งอำนาจ โดยแบ่งที่มาของอำนาจเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. การครอบครองอาวุธ: ในประวัติศาสตร์และปัจจุบัน การครอบครองอาวุธถือเป็นหนึ่งในแหล่งที่มาของอำนาจที่สำคัญที่สุด ผู้ที่มีอาวุธในครอบครองสามารถบังคับให้ผู้อื่นทำตามความต้องการของตนได้โดยใช้กำลังหรือการข่มขู่ อาวุธเป็น

สัญลักษณ์ของความแข็งแกร่งและความสามารถในการป้องกันตนเองและโจมตีผู้อื่น อำนาจทางทหารและการควบคุมกองทัพ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของอำนาจที่มาจากกรอบครองอาณู

2. การครอบครองเงินตรา: เงินตราเป็นแหล่งที่มาของอำนาจที่มีอิทธิพลมากในสังคมสมัยใหม่ ผู้ที่มีทรัพย์สินและทรัพยากรมากมักจะมีอำนาจในการควบคุมและกำหนดทิศทางของเศรษฐกิจและสังคม การมีเงินสามารถทำให้บุคคลหรือองค์กรสามารถซื้อสิ่งที่ต้องการหรือจ้างคนทำงานให้ตนเอง นอกจากนี้ การสนับสนุนทางการเงินแก่บุคคลหรือกลุ่มทางการเมืองยังเป็นวิธีที่สามารถสร้างอำนาจได้

3. การครอบครองคน: การมีผู้ติดตามหรือกลุ่มคนที่สนับสนุนเป็นแหล่งที่มาของอำนาจที่สำคัญ การมีคนสนับสนุนมากมายทำให้บุคคลหรือองค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ง่ายขึ้น อำนาจที่มาจากกรอบครองคนมักพบในผู้นำทางการเมืองและองค์กรต่างๆ ที่สามารถรวบรวมความสนับสนุนจากประชาชนหรือสมาชิกขององค์กรได้ การมีผู้ติดตามที่เชื่อมั่นและพร้อมที่จะปฏิบัติตามทำให้ผู้นำสามารถกำหนดนโยบายและดำเนินการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การครอบครององค์ความรู้: ความรู้และข้อมูลเป็นแหล่งที่มาของอำนาจที่ไม่ควรมองข้าม ผู้ที่มีความรู้และข้อมูลเชิงลึกมักจะมีอำนาจในการกำหนดทิศทางและการตัดสินใจ ความรู้สามารถนำมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรม การแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ นอกจากนี้ การเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญยังช่วยให้บุคคลหรือองค์กรสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและทันเวลา อำนาจที่มาจากกรอบครององค์ความรู้มักพบในนักวิทยาศาสตร์ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

สรุป

การทำความเข้าใจที่มาของอำนาจเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์และประเมินอำนาจในบริบทต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Barnett, M. N., & Duvall, R. (Eds.). (2005). *Power in global governance*. Cambridge University Press.
- Castells, M. (2009). *Communication power*. Oxford University Press.
- Cialdini, R. B. (2006). *Influence: The psychology of persuasion* (Revised ed.). Harper Business.
- Dahl, R. A. (1957). The concept of political power. *Behavioral Science*, 2(3), 201-215.
- Dahl, R. A. (1961). *Who governs? Democracy and power in an American city*. Yale University Press.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). Pantheon Books.
- (Original work published 1975)

Foucault, M. (1978). *The history of sexuality, Volume 1: An introduction* (R. Hurley, Trans.). Pantheon Books. (Original work published 1976)

Weber, M. (1978). *Economy and society: An outline of interpretive sociology* (G. Roth & C. Wittich, Eds.). University of California Press.